

SUBKULTUREL PÆDAGOGIK

snarere end kulturel pædagogik med vilde unge

Af Sune Qvortrup Jensen

En diskussion af den forestilling, at en særlig kulturel pædagogik skulle være velegnet til det socialpædagogiske arbejde med vilde unge, hvis forældre ikke er fra Danmark. Teoretisk er omdrejningspunktet en diskussion af nogle grundlæggende forståelser af etnicitet og kultur. I den forbindelse trækkes der i høj grad på Annick Prieurs Bourdieu inspirerede analyser af indvandrerunges kultur¹⁾. Empirisk tages der udgangspunkt i forfatterens egen undersøgelse af en gruppe vilde unge, som har hjemme i en forstad til en større dansk provinsby²⁾. Artiklen skal opfattes som et sociologisk funderet bidrag til metodeudviklingen i forhold til unge på kant med samfundet.

Den gruppe jeg her vil forholde mig til, repræsenterer et fænomen, som mange mennesker har en mening om, måske fordi fænomenet de seneste år har fyldt relativt meget i den danske presse. Der er altså absolut ingen mangel på interesse for vilde unge. Særligt tabloid pressen har haft en forkærlighed for at belyse de dystre og kriminalitetsrelaterede sider af den kollektive kultur, som i periferierne af de større byer³⁾ dannes af unge, hvis sociale position er kendetegnet ved social- og økonomisk underprivilegering, og hvis sociale situation i høj grad er præget af den stemping og stigmatisering, som de etniske mindretal må siges at være udsat for.

Der er således ingen tvivl om, at der er interesse for og fokus på disse grupper af unge, som i den offentlige diskurs betegnes som bander, gadebander eller med det måske lidt mindre stigmatiserende 'utilpassede andengenerationsindvandrere'. Spørgsmålet er imidlertid om den store interesse har ført til, at der er en foretaget tilstrækkelig forskning i fænomenet. Der er naturligvis eksempler på god forskning på området (f.eks. Mørck 1999, Andersen et al. 2001, Prieur 1999a) og på beslægtede områder, der kan have en relevans for problemstillingen (f.eks. Røggilds 1995, Prieur 1999b), men der synes at være en mangel på forskning, der sammenkæder en adækvat analyse af kulturens og etnicitetens rolle med kvalificerede, dybtgående empiriske undersøgelser, som helst skal være af en vis varighed, fordi det altså tager tid at

komme ind på de her unge (hvilket jeg selv kunne konstatere ved mit eget empiriske arbejde).

En metodisk pointe

En del af problemet er efter min opfattelse, at noget af den eksisterende forskning har haft en tendens til at stirre sig blind på de unges etniske ophav (Prieur 1999a: 35-38).

Spørgsmålet er, hvor langt det er videnskabeligt holdbart at forklare de pågældende unges 'vildskab' med forestillingen om etniske kulturelle baggrundsvariable. Prieur har udtrykt det således, 'at når det drejer sig om indvandrerforskning ligger forestillingerne om 'kultur', og alt det som kan forklares med 'kultur', som en tung våd dyne over hele forskningsområdet', og videre: 'Men samtidig bliver en fuldstændig afvisning af kulturelle forklaringer helt usociologisk. Det vil betyde en afvisning af læring og prægning, en afvisning af socialiseringens betydning' (1999a: 35). Vi må altså søge at balancere mellem en afvisning af kulturens betydning og en ensidig kulturel determinisme. Men hvordan gør vi det?

Bourdieu har lært os, at en hensigtsmæssig sociologisk undersøgelse altid tager sit udgangspunkt i at objektet konstrueres ved et brud med de almene, snusfornuftige og bredt accepterede forestillinger, som altid allerede findes om objektet. Det snusfornuftige og tilsyneladende indlysende er næsten altid forkert (Bourdieu, Chamboredon & Passeron 1991). Desuden bidrager almene forestillinger ofte, via upåagtede mekanismer der kan begrebsliggøres som symbolsk vold, til samfundsmæssige underordnings- og herredømmerelationer (Bourdieu 1997: 187-191). Når vi forsker i grupper af Vilde Unge, hvor der er en vis overrepræsentation af unge med udenlandske forældre, kan der således være gode metodologiske grunde til at foretage et metodisk brud med alment udbredte populærantropologiske forestillinger om kulturelt betinget adfærd. De unges etnicitet, deres 'indvandrerhed', bør, for at udtrykke det i fænomenologiske termer, sættes i parentes. Man må metodisk bryde med en essentialistisk og statisk kulturforståelse, der tenderer at installere blinde pletter, som systematisk etnificerer sociale problemer (Prieur 1999a: 35). Det kan man f.eks. gøre ved at begrebsliggøre de unge på en måde, der fokuserer på

deres adfærd (heraf begrebsvalget vilde unge)⁴⁾ frem for de træk ved de unge, som har med kultur og etnicitet at gøre. Dette valg af optik betyder ikke, at man ikke i sin analyse kan forholde sig til de unges etnicitet, men det betyder, at man garderer sig mod den metodiske fejl det ville være at overfokusere på forældrekulturen. Under alle omstændigheder er kultur noget relativt dynamisk, der altid befinder sig i en ændringsproces. Dertil kommer, at den kultur de vilde unge danner i deres grupper altid er påvirket af en række sociale forhold, hvoraf forældrenes etnicitet og kultur kun er et (Prieur 1999b: 19).

Kulturel pædagogik

Forestillingen om en særlig kulturel pædagogik for arbejdet med vilde unge med udenlandske forældre er på dansk grund bl.a. fremført af Bouchet (1999) og Berg Sørensen & Dam (2000).

Bouchets fremstilling handler om to grupper af unge fra Odense Kommune, nemlig 'tøserne' og 'Araber-drengene', hvoraf den sidste gruppe er relevant her. Ifølge Bouchet er æresbegrebet altdominerende for 'Araber-drengene' (1999: 32), som lever i stærkt hierarkiske bander. De karakteriseres som vane-kriminelle med en stærkt asocial adfærd, der ifølge Bouchet undervurderes og bagatelliseres af myndigheder og socialarbejdere. Ifølge Bouchet er 'Araber-drengene' at betragte som tabere på den kulturens 'slagmark', hvor identitetsdannelsen foregår (1999:108). De unges problem er altså et kulturelt relateret identitetsproblem, som bedst kan løses ved at tydeliggøre det danske samfunds normer og værdier over for 'Araber-drengene', samt tildele dem en konstruktiv og produktiv rolle i arbejdet med deres problemer. Det handler om at 'sikre et tydeligt billede af det, som samfundet mener, at de unge skal opfatte' (Bouchet 1999: 134).

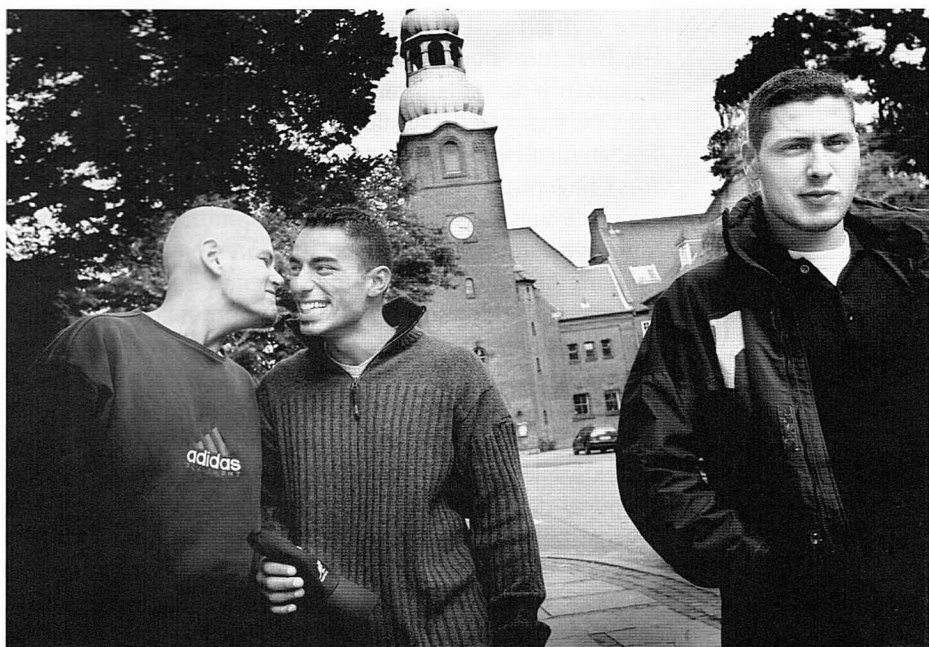
Berg Sørensen & Dams fremstilling, Pendlerrapporten (2000), er en midtvejsevaluering af et socialpædagogisk projekt i det sydlige Århus, hvis målgruppe er unge indvandrere med tyrkisk baggrund. Den gennemgående hovedtese i rapporten er i overvejende grad kulturforklarende. De unge tyrkere hævdes at være bærere af en arv i form af psykiske dybdestrukturer, som kan henføres til den mel-

lemøstlige arabiske og tyrkiske kultur. Denne kulturelle arv indebærer, at de unge er socialiseret, opdraget, til ydrestyring. Følgelig mener Berg Sørensen & Dam, at det ville være hensigtsmæssigt, om man baserede de socialpædagogiske tilbud til disse unge på principper om ydrestyring, faste rammer, konsekvens og en relativt autoritær form for maskulinitet. Som en konsekvens af deres store vægt på, at de unge er bærere af en mellemøstlig arabisk kultur argumenterer Berg Sørensen & Dam altså for en autoritær maskulin kulturel pædagogik.

Jeg skal ikke her gå langt ind i en diskussion af kvaliteter og problemer i de to omtalte rapporter. Pointen med at fremhæve dem er, at de på hver sin måde illustrerer en type analyse, der lægger stor vægt på de unges kultur, som samtidig relateres til forældrenes kultur (Berg Sørensen & Dam langt mere end Bouchet) og bruges som grundlag for at udvikle en særlig kulturel pædagogik. Spørgsmålet er imidlertid om dette analytiske udgangspunkt er hensigtsmæssigt? I hvert fald ser de øvrige sociale omstændigheder ikke ud til at spille den store rolle i analyserne! Men er de vilde unges kollektive kultur da ikke et udtryk for en kreativ bearbejdning af de unges aktuelle livsvilkår, mere end den er et udtryk for en passiv overtagelse af forældrekulturen (jævnfør Prieur 1999a)? - og kunne man ikke med fordel tage udgangspunkt i netop den pointe i analysen af de unges kultur, med deraf følgende implikationer for det socialpædagogiske arbejde?

Hvilken kultur har de unge?

Udgangspunktet for min egen undersøgelse af en gruppe af vilde unge var, at man ikke på forhånd kan vide, hvad for en kultur de unge vil vise sig at have. Man kan

Fremtidens eksperter i subkulturel pædagogik?

Nick Johansson, 26, Shadi Al-Kassab, 23, og Rafik Bencheikh, 22, er stolte af deres arbejde på gaden, men de vil have en uddannelse.

Eks-rødder og gadearbejdere fra Gadepulsen på Nørrebro vil have et bevis på, at de er gode til at arbejde med unge rødder. "Det er det mindste, man kan tilbyde os, efter vi har brugt flere år på unge, de ikke selv kan styre", siger de.

Fotos Jakob Carlsen/Politiken.

ikke *a priori* antage noget om de unges kultur, blot fordi man ved at forældrene er indvandret fra Somalia, Palæstina - eller Island for den sag skyld (det sidste var faktisk tilfældet for et par af de unge, jeg mødte i min forskningspraksis). I stedet må udforskning og beskrivelse af de unges kultur opfattes som den første forudsætning for i næste omgang at forklare adfærd og væremåde med reference til kulturen hos de unge. En beskrivelse indebærer imidlertid altid også en analyse. For mit vedkommende var analysen anlagt *udpræget sociologisk*, idet den rummede en ambition om at forklare og forstå den kollektive kultur hos de vilde unge på baggrund af de unges aktuelle livsvilkår, som igen er bestemt ved den sociale position og nogle af de symbolske strukturer, der findes på samfundsmæssigt niveau (her tænker jeg naturligvis primært på diskurserne om 'de fremmede' – et ikke-materielt socialt forhold, som er en betydningsfuld del af de unges livsvilkår).

I min egen undersøgelse af en gruppe af Vilde Unge lagde jeg altså hovedvægten på at konstruere et signalement af deres kollektive kultur. Min metode var derfor tilnærmet socialantropologisk og bestod af en ganske lang serie af mere eller mindre deltagende observationer suppleret med interviewlignende samtaler. Jeg fandt, at de vilde unges kultur kan beskrives ved hjælp af seks træk:

For det første har de vilde unge et helt særligt forhold til sproget. De betjener sig rutinemæssigt af komplicerede sprogspil, som det kan være svært at følge med i som udenforstående. De taler gadens sprog. Desuden bruger de som en fast bestanddel af deres sprog udtrykkene 'perker' og 'neger' om sig selv og hinanden. I nogle sammenhænge benyttes udtrykkene til at markere hierarki indenfor gruppen. Andre gange synes formålet mest af alt at være at provokere de som opleves at repræsentere den legitime kultur (især kvindelige pædagoger). I andre sammenhænge bruges 'perker' eller 'neger' som positive identitetsmarkører indenfor gruppen. Der synes at være et element af symbolsk modstand heri; en form for symbolsk afvæbning af dem, som ønsker at stemple og stigmatisere unge med minoritetsbaggrund. Ved at gøre det sårende og nedsættende sprogbrug til sit eget bestemmer

man selv, hvornår der skal siges 'perker' eller 'neger'. Når man på den måde selv aktivt tager magten over det sårende og nedsættende sprogbrug ved at gøre det til sit eget, bliver man mindre sårbar overfor de, som ønsker at såre eller stemple en (i det mindste indtil der opfindes nye skældsord). På en sproglig kreativ måde eksproprierer de vilde unge det nedsættende sprogbrug og dekonstruerer samtidig sproget, i betydningen omvender den valorisering, som er lagt ned i sproget. Der sker dermed en radikal ændring af ordenes betydning: Skældsordene gøres til noget positivt (se også Røgilds 1995).

For det andet har de vilde unge et temmelig anstrengt forhold til institutionerne og deres ansatte. Jeg mødte eksempelvis unge i 13-14 års alderen, som var blevet smidt ud af skolen, uden at der var fundet alternative tilbud til dem. Det anstrengte forhold til skolerne skyldes formentlig et langt stykke hen ad vejen de unges særlige måde at kommunikere på. En anden forklaring kan være de unges særlige forhold til tid. De unge syntes således at have ganske svært ved at integrere den skematiske klokkeetid med deres egen indre tid; et træk som ofte genfindes hos mennesker på kant med samfundet. Man kan måske sige, at de vilde unge lever med en tidsopfattelse, der kan beskrives som vild tid (Bech-Jørgensen 2001b: 215). Det kan også være, at de vilde unge danner en form for egentlig antiskole kultur, som den Willis beskrev hos engelske arbejderklassedrenge i slutningen af 70'erne (Willis 1999 [1978]); en form for symbolsk oprør mod et skolesystem, der indeholder skjulte sorteringsmekanismer og hierarkier. Afklaringen af dette spørgsmål kræver imidlertid mere indgående studier af de unges adfærd i, og forhold til, skolen.

For det tredje havde de vilde unge en udpræget tendens til at betjene sig af småkriminalitet og 'smarte' fiduser, det vil sige plat og svindel. Det at stjæle var tilsyneladende accepteret blandt de unge. I det hele taget havde de vilde unge jeg mødte i min forskningspraksis et temmelig afslappet forhold til den private ejendomsret – også når det gjaldt egne ting. En aften under mine observationer skete det således, at en ung fik stjålet en halskæde fra sin jakkelomme. Det virkede som om tabet af halskæden ikke medførte de store bekymringer hos den unge,

som nærmest virkede ligeglad med tabet.

Der var imidlertid grænser for, hvor smarte fiduser de vilde unge reelt var i stand til at udtænke. De var langt fra durkdrevne eller specielt udspekulerede forbrydere, noget som til tider resulterede i ret morsomme episoder. For eksempel havde en ung lånt et klubkort af en anden ung for at kunne komme gratis ind i en ungdomsklub på et tidspunkt, hvor han ikke havde betalt kontingent og derfor ikke var medlem. Der er foto på klubkortene. Udlåneren var somalier og låneren var fra Mellemøsten. De ligner hinanden meget lidt!

For det fjerde havde De Vilde Unge, jeg mødte i min forskningspraksis en præference for den tøj- og musikstil, som findes i den amerikanske hip hop kultur. Hip hop kulturens særlige stil og symbolik er naturligvis i dag en del af en mere eller mindre kommercialiseret main stream ungdomskultur. Alligevel tror jeg, at det har sociologisk betydning, når netop de vilde unge i særlig grad identificerer sig med hip hop kulturen. Hip hop kulturen rummer i sig selv en kreativ bearbejdning af de livsvilkår, som gælder for de mennesker, der lever i de allermost socialt og økonomisk underprivilegerede urbane områder i USA. Jeg mener der er tale om, at stigmatiserede unge som oplever at være på bunden af det danske samfund identificerer sig med stigmatiserede unge på bunden af det amerikanske samfund (Sernhede 2001:40). I den sammenhæng kan danske vilde unge med udenlandske forældre trække på den kulturproduktion, der allerede findes som et repertoire hos sorte amerikanske unge (jævnfør Prieur 1999a: 42, Mørck 1999: 56). Det betyder naturligvis ikke, at der i konkret forstand er tale om, at vilde unge i Danmark deler 'objektive' livsvilkår med unge sorte i de amerikanske ghettoer. Selv om der ikke er lige stor afstand mellem top og bund i det amerikanske og det danske samfund, kan man alligevel identificere sig med de unge, der er på bunden af det amerikanske samfund, hvis man selv føler sig miskendt og sat udenfor i det danske samfund (Sernhede 2001).

Hip hop kulturen rummer i sig selv en dobbelthed. På den ene side rummer den et opgør med, og en kreativ bearbejdning af, tilværelsen i ghettoen. På den anden side rummer den en besyngelse af volden, hårdheden

og street hustlerens prangende attitude.

Pointen er, at hip hop kulturen er en ambivalent størrelse, der både rummer destruktive og konstruktive elementer. Derfor er det i sig selv hverken entydigt positivt eller entydigt negativt, at vilde unge i Danmark i så høj grad synes at referere til hip hop kulturen.

For det femte udviste de vilde unge jeg undersøgte en bemærkelsesværdig tendens til at strejfe rundt i det urbane rum. Det vil sige, at de unges vildskab havde et særligt rumligt aspekt, der handlede om altid at være på farten. Denne tendens er allerede beskrevet i 70ernes subkulturforskning (f.eks. Carrigan 1975) og er i øvrigt efter min opfattelse en væsentlig del af almindelige main stream ungdomskultur i dag (det er i øvrigt samme kvalitative træk hos de unge, der har givet navn til pendlerrapporten). Strejferiet kan have forskellige sociale betydninger. Der kan dels være tale om tidsfordriv. I mange af de socialt og økonomisk underprivilegerede forstadsområder, hvor vi møder de vilde unge, er der relativt få funktioner og faciliteter. Strejferiet kan i den sammenhæng opfattes som en måde at skabe spænding og tempo i hverdagen. Jeg tror imidlertid også det handler om territorialitet. Ved at strejfe rundt i det konkrete fysiske byrum kommer de unge til at besidde rummet. De vilde unge får ved at 'skanne' byens pladser, gader og stræder en form for magt over rummet og en form for overblik over, hvad der sker hvor.

Endelig kan strejferiet tolkes som en kollektiv reaktion på erfaringen med eksklusion. Vi ved, at vilde unge tit har et ganske anstrengt forhold til f.eks. ungdoms- og fritidsklubber, hvor de ofte bliver smidt ud, får karantæne osv. Strejferiet kan udmærket være udtryk for, at de unge reagerer på eksklusionen ved at 'gøre en dyd ud af nødvendigheden'.

Endelig, for det sjette, udviste de vilde unge en form for ekspressiv maskulinitet. Den kom til udtryk ved, at de i en lang række sammenhænge satte maskuline dyder som styrke, udholdenhed, mod og ære højt. Der er ingen tvivl om, at det er disse egenskaber, som er det centrale kriterium for anerkendelse inden for den gruppe af vilde unge, jeg undersøgte.

Jeg mener, at de unge installerer en særlig subkulturel kapital, hvilket er udtryk for en

kollektiv og kreativ bearbejdning af og reaktion på et næsten totalt fravær af symbolsk anerkendelse fra det omgivende samfund. Denne kapital har hos de vilde unge karakter af en form for kropslig kapital (Prieur 1999a).

Det er fristende at forklare dette centrale maskuline træk i subkulturen udelukkende med paralleller til de unges etniske ophav. Imidlertid bør man huske på, at subkulturer bestående af etnisk danske unge (bikere, grønjakker, skinheads) har opereret og opererer med nogenlunde samme kriterier for anerkendelse (Prieur 1999a). Jeg mener ikke, vi skal afvise at den ekspressive maskulinitet delvis bygger på de vilde unges fortolkninger af forældregenerationens begreb om maskulin ære; bl.a. fordi de vilde unge jeg mødte tilsyneladende er ekspressivt maskuline stort set uden at være sexistiske, hvilket næsten kun kan forklares ud fra deres etnicitet. Jeg tror imidlertid, at andre kulturelle komponenter også spiller en rolle. For det første er der hip hop kulturens og gangsta rappens hårdkogte og stereotype machoattitude. For det andet handler det jævnfør de unges sociale position om at værdisætte '*den maskulinitet, der er forbundet med manuelle arbejderes livsbetingelser*' (Bech-Jørgensen 2001a: 23).

De tre kulturelle komponenter, arbejderklassemaskulinitet, hip hop kulturen og de unges fortolkning af traditionelle æresbegreber, går så at sige op i en højere enhed, idet de alle peger i en og samme retning: Mod dannelsen af en form for ekspressiv maskulinitet, der integrerer de unge i en subkultur på kant med det samfund, som de oplever ikke vil kendes ved dem.

Jeg mener, at den ekspressive maskulinitet er kernen i de vilde unges subkultur, det vil sige det udgangspunkt, der virker strukturerende på subkulturens andre træk. I den forstand er den ekspressive maskulinitet et træk på et højere niveau end de fem øvrige.

I sin helhed peger mit signalement af de unges kollektive kultur i retning af en modifikation af tesen om, at de unge skulle være mere eller mindre passive bærere af f.eks. en mellemøstlig arabisk kulturarv. Faktisk ser det tvært imod ud til, at de unge danner deres helt egen kultur i de her grupper - og denne kultur antager hybride og synkretiserede mellemformer, der dårligt kan opfattes som eksempelvis islandsk, palæstinensisk, tyrkisk,

pakistansk eller somalisk.

I det hele taget kan man sige, at unge der vokser op under andre livsvilkår end deres forældre gjorde aldrig bliver passive reproducenter af forældrenes kultur (Prieur 1999b). Kun i et fuldstændig statisk samfund, som man skal temmelig langt tilbage i tiden for at lokalisere - hvis det da overhovedet nogensinde har eksisteret, kan man forestille sig, at kulturen bæres videre fra generation til generation i fuldstændig umodificeret form. Det er således et helt alment forhold, at unges kultur i dynamiske samfund aldrig er en passiv overtagelse af forældre kulturen. Dette forhold gælder også for danske unge. Men måske kan man sige, at denne forskel mellem generationerne bliver så meget desto tydeligere i forholdet mellem indvandrerunge og deres forældre, fordi der her ofte er meget stor forskel på de livsvilkår, der har formet henholdsvis forældres og børns habitus (Prieur 1999b; Sayad i Bourdieu et. al. 1999: 561-579).

Kulturdannelsen hos de vilde unge synes at have karakter af en form for bricolage, der udtrykker et kollektivt identitetsarbejde, som så kan være mere eller mindre reflektivt. Ved bricolage forstår jeg i denne sammenhæng en proces, der samler betydningsselementer fra forskellige betydningsssystemer til en ny helhed på en meningsskabende måde. Det er ganske vist sådan, at nogle af elementerne i denne bricolage kan relateres til de unges etniske tilhørsforhold, men der er under alle omstændigheder tale om, at de vilde unge om- eller refortolker disse elementer (*in casu* begreberne om ære og respekt) på en måde, som er påvirket af deres aktuelle livsvilkår og sociale position (Prieur 1999a). At de unges kollektivt dannede kultur er en blandingskultur gør imidlertid ikke, at den nødvendigvis har krav på sakralisering og besyngelse. Den kan indeholde såvel konstruktive som destruktive elementer.

Kultur versus subkultur

Når indvandrerunge fra en socialt og økonomisk underprivilegeret social position blander sig med etnisk danske unge fra samme sociale position og danner mere eller mindre sammentømrede kammeratskabsgrupper, er det relevant at bruge begrebet subkultur. Jeg foretrækker at bruge subkultur begrebet i en

tradition, der lægger vægt på subkulturen som en kreativ reaktion på og bearbejdning af de livsvilkår, som er fælles for en gruppe unge (Hall & Jefferson 1975, Hebdige 1979). Det bredere begreb kultur kan i den forbindelse opfattes som grupper af menneskers kollektive og kreative bearbejdning af deres livsvilkår. Subkulturer kan da forstås som mindre og uddifferentierede relativt autonome strukturer indenfor et større kulturelt netværk (Hall & Jefferson 1975: 13). Subkulturer skabes altså ikke i et tomrum, men tvært imod udgør de en reaktion på de fælles livsvilkår. Subkulturen indeholder da en form for svar på de problemer, som er fælles for grupper af mennesker i samfundet. I Bourdieus termer kan subkulturer opfattes som en illustration af, at mennesker der er tæt på hinanden i det sociale rum har stor sandsynlighed for at finde sammen i varige relationer (Bourdieu 1994: 57-58). Man kan også udtrykke det på den måde, at subkulturen er udtryk for en kollektiv håndtering af de samfundsmæssige betingelser, som er fælles for en nogenlunde afgrænset gruppe af mennesker.

De unges subkulturer skal forstås på to niveauer, nemlig for det første i forhold til den kultur, der findes hos den forældregeneration, som de unge til en vis grad deler deres aktuelle livsvilkår med og for det andet i forhold til den dominerende kultur (Hall & Jefferson 1975: 13). Det betyder f.eks. at unge, som er socialt og økonomisk underprivilegerede, stigmatiserede og miskendte af de diskurser, som findes på et samfundsmæssigt plan danner subkulturer, der indeholder alternative kriterier for symbolsk anerkendelse (Priour 1999a). Hos de vilde unge, var det primære alternative anerkendelseskriterium som omtalt en særlig form for ekspressiv maskulin kropslig kapital, som igen kan relateres til den manuelle arbejders maskulinitet, hip hop kulturens macho koder og de unges refortolkning af en etnisk betinget form for æresbaseret maskulinitet. Denne ekspressive maskulinitet er som nævnt samtidig det udgangspunkt, der strukturerer de andre træk i subkulturen.

Kulturblandingen udtrykker altså en kollektiv og social kreativitet, som igen kan siges at være en form for kollektivt identitetsarbejde, idet de unge i gruppen skaber en fælles identitet, som samtidig er en kønsidentitet.

Subkulturel pædagogik

Med den empiriske analyse og begrebet subkultur i baghovedet kan vi vende tilbage til og kvalificere diskussionen af spørgsmålet om, hvorvidt der bør udvikles en særlig kulturel pædagogik for vilde unge med udenlandske forældre. Hvis mine resultater kan generaliseres og det er rigtigt, at de unges kollektive kultur i disse grupper er andet og mere end det, der kan relateres til forældrenes etnicitet, må spørgsmålet besvares afkræftende. Hvis man udvikler en særlig kulturel pædagogik på baggrund af den forestilling, at de unge er mere eller mindre passive bærere af en kultur, som kan relateres til forældrenes etnicitet, drager man en fejlslutning. For når man undersøger de vilde unge opdager man, at den kultur de rent faktisk viser sig at have ikke er en kultur, som på en entydig måde kan relateres til det etniske ophav. De unges kultur er ikke i nogen meningsfuld forstand blot en somalisk, tyrkisk eller pakistansk kultur, men snarere en helt anden kultur som de selv har dannet under indflydelse af deres aktuelle sociale position, indeholdende elementer af dansk arbejderkultur, global ungdomskultur etc.. Forestillingen om en kulturel pædagogik er altså problematisk, fordi den bygger på en statisk og unuanceret kulturforståelse og fordi den etniciserer sociale problemer.

I samme åndedrag må man imidlertid medgive, at der er noget rigtigt i ideen om at bygge på de konstruktive aspekter i de unges egen kultur. Det er principielt noget sundt i ideen om, at man skal tage udgangspunkt i de kulturelle ressourcer hos de unge. Blot kan man ikke deducere sig frem til viden om de unges kultur alene ud fra en viden om forældrenes etnicitet eller nationalitet. Indvandrerunges kultur er altid allerede en synkretistisk blandingskultur, som man kun kan undersøge via en konkret, empirisk udforskning og analyse. Det betyder, at i det omfang det overhovedet giver mening at nævne ordene kultur og pædagogik i samme åndedrag, bør man ikke tilstræbe at udvikle en særlig *kulturel* pædagogik på baggrund af antagelser, der knytter sig til forældrenes etnicitet. Snarere er det nærliggende at tale om en *subkulturel* pædagogik, dvs. en pædagogik, der spiller sammen med den kultur, de her grupper af unge rent faktisk viser sig at

skabe og opretholde sammen. I denne subkultur kan kulturelle komponenter fra forældregenerationen ofte genfindes i en eller anden form. Det er altså ikke på nogen måde bandlyst at inddrage forældrenes kultur i analysen af de unges kultur. Det væsentlige er imidlertid i den forbindelse, at komponenterne fra forældrekulturen altid er fortolket, modificeret og tilpasset til de unges aktuelle livssituation.

Blotlægningen af ressourcerne i de unges 'egen' kultur bør med andre ord have karakter af en beskrivelse og analyse af de konstruktive aspekter i de vilde unges subkulturer.

Det det drejer sig om, er at udvikle en pædagogik, der tager afsæt i den kultur, de vilde unge rent faktisk viser sig at have skabt. Idet vi opfatter de unges egen kultur som en subkultur, handler det altså om at udvikle en subkulturel pædagogik, som er noget helt andet end en kulturel pædagogik.

Fordi subkulturen altid er en form for kreativ bearbejdning af og reaktion på de givne livsvilkår, er en subkulturel pædagogik også altid på en indirekte måde en *social* pædagogik, i betydningen en pædagogik der medregner de sociale livsvilkår, som en gruppe af unge deler. Det at tage udgangspunkt i den kultur de unge har skabt ud fra deres sociale vilkår, er derfor samtidig en genvej til at forholde sig til disse vilkår på en konstruktiv måde. Fordi det kreative betones, er den subkulturelle pædagogik derfor også en ikke-deterministisk måde at forholde sig til den samfundsmæssige position, som er et fælles vilkår, for de unge der arbejdes med.

Det handler om positivt at anerkende subkulturens konstruktive sider - de kreative potentialer og den energi, som findes hos de unge - ved at bygge *selektivt* på ressourcer og elementer fra de unges subkultur.

Med udgangspunkt i den empiriske analyses beskrivelse af de vilde unges kollektive kultur er det muligt at skitsere nogle foreløbige og forsigtige bud på, hvad der kunne være det konkrete indhold i en subkulturel pædagogik:

For det første har vi set, at de vilde unge installerer en særlig form for subkulturel kapital, der betinger en symbolsk anerkendelse indenfor gruppen af unge. Det handler om at udvise en særlig form for kropslighed, om at kende gadesprogets koder og symbolik, om

at mestre de subkulturelle sprogspil og om at signalere en ekspressiv maskulinitet.

Jeg mener, at en forudsætning for som socialarbejder eller pædagog overhovedet at opnå en dialog med nogle af de vilde unge ofte kan være at vinde deres accept og anerkendelse. Denne anerkendelse opnår man formentlig lettest, hvis man selv besidder de egenskaber, som de unge værdsætter. Det er derfor min opfattelse, at det socialpædagogiske arbejde med vilde unge bør bygge på disse anerkendelseskriterier som en præmis. Man må spille sammen med og gå i dialog med de unge på subkulturens præmisser - det vil sige bruge mennesketyper i det socialpædagogiske arbejde, som allerede er ekspressivt maskuline. Det betyder, at de som skal arbejde med vilde unge som en genvej til anerkendelse og respekt bør have egenskaber, der kan værdisættes efter de unges kriterier for hvad der tæller som subkulturel kapital. Det betyder igen, at man bør udvælge typer som allerede har disse egenskaber i deres repertoire og som dermed uden at virke påtagne umiddelbart vil kunne komme i dialog med de pågældende unge. Der kan formentlig med fordel anvendes tidligere rødder, selvfølgelig under skyldig hensyntagen til de problemer det eventuelt kan give (jævnfør Magnussen 2001)⁵.

For det andet kan man tage udgangspunkt i de unges præference for hip hop kulturen. Hip hop kulturen er som nævnt en mangefaceteret størrelse, der på den ene side er udtryk for en kreativ reaktion på og bearbejdning af livsvilkårene i den sorte amerikanske ghetto, på den anden side rummer en besyngelse af volden, fængselskulturen og street hustlerens ekstremt stereotype macho-attitude. Hip hop peger mange steder hen, og det er i praksis umuligt at indkredse en distinkt autentisk hip hop kultur (uanset hip hoppers store vægt på autenticitet og ægthed (jævnfør den allerstedsnærværende dyrkelse af 'realness')). Man kan heller ikke sige, at de vilde unge blot reproducerer en amerikansk hip hop subkultur. Snarere er der tale om, at hip hop modificeres og tilpasses til de vilde unges aktuelle livsvilkår (Sernhede 2001: 41). Det væsentlige er imidlertid, at man ved at bruge hip hoppen i det socialpædagogiske arbejde kan tilbyde de unge kreative ekspressive udtryksformer, som kan udgø-

Fremtidens subkulturelle pædagogik ???

Danmarks stærkeste mand, Georg Olesen, vil hive energien ud af unge andengenerationsindvandrere i Gjellerup.

Foto Erik Kragh/Ekstra Bladet

re alternativer til fysisk vold og destruktiv adfærd. Her tænker jeg naturligvis primært på hip hoppens fire praksisformer nemlig dansen (break dance), billedkunsten (graffiti) samt de to former for musikproduktion (dj ing & rap). Det er formentlig muligt at udnytte disse praksisformer til en form for kulturproduktion, der erstatter destruktiv aggressivitet med konstruktiv kreativitet, hos de vilde unge der opfatter sig selv som hip hoppere.

For det tredje har vi set, at vilde unge har som integreret del af deres kollektive kultur, at de strejfer rundt i byens rum. Københavns kommune har formuleret det således: 'At være ung er lig med bevægelighed, derfor må responsen fra systemet være bevægelig, fleksibel, mangeartet, forskellig' (Social Kritik 1998: 44). Skal man i dialog med de vilde unge, er det således nødvendigt at operere

med mobile tilbud, som modsvarer de unges strejfen. Det nytter således ikke at indrette tilbud, som stiller krav om loyalitet til et bestemt sted.

Den subkulturelle pædagogiks begrænsninger

Afslutningsvis må det være på sin plads med en påpegning af, hvad subkulturel pædagogik kan og hvad den ikke kan. For det første repræsenterer ideen om subkulturel pædagogik en mulighed for at skyde genvej til de sociale vilkår gennem en understøttelse af de unges egen kulturproduktion, som altid allerede rummer en bearbejdning af og reaktion på de unges sociale livsvilkår. Fordi livsvilkårene altid allerede er bearbejdet i subkulturen, er den subkulturelle pædagogik en pædagogik, der så at sige 'automatisk' tager de unges sociale vilkår i ed. For det andet

kan en subkulturel pædagogik efter min opfattelse være med til at skabe en dialog og nogle relationer til nogle unge, det ellers kan være svært nå. For det tredje kan subkulturel pædagogik spille sammen med de unges egen kulturproduktion. Den kan udnytte de kreative potentialer og energien hos de vilde unge. Den tager så at sige udgangspunkt i de unges egne ressourcer.

Subkulturel pædagogik kan ikke afhjælpe eller helbrede deciderede psykiske patologier, hvad enten disse måtte hidrøre fra omsorgs- svigt eller eksempelvis krigstraumer (hvilket formentlig er relevant hos en del flygtninge- børn) eller noget helt tredje. Her må helt andre typer af egentlige terapeutiske behandlingsformer tages i anvendelse. Subkulturel pædagogik kan heller ikke afhjælpe det forhold, at nogle hjem fungerer så dårligt, at børn og unge er udsat for alvorlig omsorgs- svigt, eksempelvis vold. Her må traditionelle værktøjer som fjernelser, kontaktpersoner mv. bruges.

Subkulturel pædagogik bør altså kun bruges med omtanke og efter en nøje professionel vurdering af, hvorvidt den er relevant i forhold til de problemkomplekser, man som socialarbejder står over for.

*

Jeg har i det ovenstående foreslået et nyt begreb, subkulturel pædagogik, og forsøgt at skitsere, hvad der konkret kunne være indholdet af en sådan pædagogik. I den forbindelse skal det nævnes, at udviklingen af teoretiske begreber jo på godt og ondt er en del af metodeudviklingen inden for socialt arbejde. Det betyder imidlertid ikke, at der ikke vil kunne findes masser af eksempler på kvalificeret pædagogisk arbejde, som fungerer ud fra nogenlunde de analyser og præmisser, jeg har skitseret. I vidt omfang har jeg formentlig blot sat navn på en metode mange socialpædagoger allerede bruger, og længe har brugt, i det opsøgende og eksperimenterende arbejde med vilde unge.

For di teoretiske begreber kan være gode at tænke med, tror og håber jeg imidlertid, at formuleringen af begrebet i sig selv kan have en konstruktiv effekt på den måde, vi håndterer mere eller mindre problematiske grupper af vilde unge i vores store og mellemstore byer.

Referencer:

- Andersen, Mette A., Mørck, Rie V., Christensen, Stine & Minke, Linda: Rodet ungdom – unge rødder. Social Kritik 77 2001; side 18-47.
- Bech-Jørgensen, Birte: Forskning og hverdagsliv. Social Kritik 73 2001a; side 11-32.
- Bech-Jørgensen Birte: Alfred Schütz: Hverdagsliv og tid i: Hviid Jacobsen, Michael, Carleheden, Mikael & Kristiansen, Søren: Tradition og Fornylse En problemorienteret teoriehistorie for sociologien. Aalborg universitetsforlag 2001b.
- Berg Sørensen, Torben & Dam, Hans Jørgen: Pendlerrapporten. Socialpædagogik og kriminelle unge indvandrere. Forlaget Gestus 2000 .
- Bouchet, Dominique: Det knuste spejl. Forlaget Afveje 1999.
- Bourdieu, Pierre et. al.: The weight of the world –Social Suffering in Contemporary Society. Polity Press 1999.
- Bourdieu, Pierre: Af praktiske grunde. Hans Reitzels Forlag 1997.
- Bourdieu, Pierre: Et steds betydning I: Bourdieu, Pierre: Symbolsk makt- artikler i udvalg. Pax forlag A/S, Oslo 1996; side 149-158 .
- Bourdieu, Pierre: Centrale tekster indenfor sociologi og kulturteori. Akademisk forlag 1994.
- Bourdieu, Pierre, Chamboredon, Jean-Claude & Passeron, Jean-Claude: The Craft of Sociology. Epistemological Preliminaries. Walter de Gruyter 1991 [1968].
- Carrigan, Paul: Doing nothing. i: Hall, Stuart & Jefferson, Tony (red.): Resistance through Rituals. Youth subcultures in post-war Britain. Routledge 1991 [1975]; side 103-105.
- Hall, Stuart & Jefferson, Tony (red.): Resistance through Rituals. Youth subcultures in post-war Britain. Routledge 1991 [1975].
- Hebdige, Dick: Subculture. The meaning of style. Methuen 1979.
- Langager, Søren: Vilde Læreprocesser – partnerskab og lovebrødre. Danmarks Pædagogiske Universitet 2001
- Langager, Søren: Vilde læreprocesser – socialt og pædagogisk arbejde med marginaliserede unge. Social Kritik 70 2000; side 80-89.
- Lihme, Benny: Projekt De Vilde Unge – Når de unge følger én (Interview med socialpædagog og person Søren Magnussen). Social Kritik 57/58 1998; side 44-53.
- Magnussen, Søren: Tidligere rødder som socialarbejdere. Social Kritik 77 2001; side 48-56.
- Mørck, Yvonne: Faktisk er Blågårds Plads utrolig smuk – hårde drenge på Nørrebro. Social Kritik 65/66 1999; side 45-58.
- Prieur, Annick: Maskulinitet, kriminalitet & etnicitet. Social Kritik 65/66 1999a; side 33-43.
- Prieur, Annick: Arvens modsigelser – et generationsperspektiv i indvandrerforskningen. Social Kritik 65/66 1999b; side 4-19.
- Røgilds, Flemming: Stemmer i et grænseland. Politisk Revy 1995.
- Sernhede, Ove: Los Angered og forstadens krigere. Social Kritik 74 2001; side 39-50.
- Sibley, David: Geographies of exclusion. Society and Diference in the West. Routledge 1995.
- Willis Paul: Learning to Labour. Ashgate 1999 [1978].

Noter:

1. Indenfor socialvidenskaberne er det et grundvilkår, at den viden vi producerer altid – uanset om vi er os det bevidst – ligger i forlængelse af andres analytiske arbejder. Nærværende fremstilling er ingen undtagelse! Jeg skal derfor retfærdigvis gøre læseren opmærksom på, at fremstillingen i høj grad står i intellektuel gæld til de analysearbejder, som allerede er foretaget af forfattere som Annick Prieur, Flemming Røgilds og Ove Sernhede.
2. Jeg har over en periode på ca. 2 år fulgt en gruppe på 15-20 vilde unge, hjemmehørende i et udkantskvarter ved en større dansk provinsby. Under feltarbejdet har jeg selv haft bopæl i kvarteret. Min metode har været deltagende observationer og interviewlignende samtaler. Undersøgelsen og dens resultater er beskrevet i en større rapport, der har fungeret som mit speciale.
3. Der synes at være en særlig tragisk symbolik i det forhold, at disse grupper af unge oftest har hjemme i byernes miskendte udkantsområder, hvor de unge, og de husholdninger de kommer fra, således er hensat til en tilstand af dobbelt eksklusion, dvs. en eksklusion som er social og symbolsk, men som samtidig er en udstødelse fra byens konkrete fysiske og geografiske rum (Sernhede 2001: 42). Disse udkantsområder forekommer med andre ord at være et yderst illustrativt eksempel på sammenhængen mellem det geografiske og det sociale rum (Bourdieu 1996 & Sibley 1995).
4. 'De vilde unge' var oprindeligt navnet på et 'igang-sættende, opsøgende og formidlende gadeplansprojekt med unge', som Københavns Kommune fra januar 1996 kørte under ledelse af Søren Magnussen (Social Kritik 1998: 44). Projektet er dokumenteret hos Langager 2000 & 2001. Det er min opfattelse, at termen 'Vilde Unge' kan have en berettigelse som tentativt og sensitiverende 'åbent' begreb i forhold til forskning i det fænomen, der her er omdrejningspunktet.
5. I sin substans har den subkulturelle pædagogik derfor en vis affinitet med den autoritære maskulinitet, som den kulturelle pædagogik anbefaler – men af helt andre årsager. Desuden er affiniteten begrænset. Den subkulturelle pædagogik bygger nemlig på den ekspressive maskulinitets koder uden at være tilstræbt autoritær.

Sune Qvotrup Jensen er Cand. Scient. Soc. (Kombinationsuddannelse i Samfundsfag og Sociologi) og arbejder som forskningsassistent på Aalborg Universitet

Motalavej i Korsør er et kvarter med hyppige og heftige konflikter mellem danskere og grupper af unge drenge med indvandrerbaggrund. Disse drenge af arabisk oprindelse, siger at de kun har konflikter med racister i kvarteret, og at "volden er deres protest". Ifølge en beboer i kvarteret handler det mere om, at mange danskere i kvarteret er bange for en bestemt gruppe af indvandrere, der ikke holder sig tilbage for at overfalde folk. Beboeren og nogle fra denne gruppe af drenge er dog enige om at "det hele er ved at eksplodere herude".

Foto Per Rasmussen/Polfoto